

УДК 811.111'25'373.43:004.8

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2025.2.16>

І. М. КАЛИНОВСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент,

в.о. завідувача кафедри прикладної лінгвістики,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: kalynovska@vnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3406-1456>

О. О. КАРПІНА

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри прикладної лінгвістики,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: karpina@vnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-9520-074X>

О. О. РОГАЧ

кандидат філологічних наук, професор,

професор кафедри прикладної лінгвістики,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: oksanarog@vnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5304-0837>

НЕОЛОГІЗМИ У СФЕРІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: СТРАТЕГІЇ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ

Розвиток технологій штучного інтелекту супроводжується появою численних англійських неологізмів, які потребують адекватного перекладу та інтеграції в українську термінологічну систему. Відсутність уніфікованих підходів до перекладу неологізмів сфери ШІ, особливо в умовах щораз вищої залежності від машинного та автоматизованого перекладу, призводить до термінологічної невизначеності та ускладнює професійну комунікацію.

У статті досліджено стратегії та способи перекладу неологізмів у сфері штучного інтелекту з англійської мови українською з метою формування узгодженої національної терміносистеми. На матеріалі «Словника основних термінів у сфері ШІ», розробленого Міністерством цифрової трансформації України, здійснено структурно-семантичну класифікацію неологізмів, визначено основні способи їхнього перекладу та окреслено чинники, які впливають на вибір перекладацьких стратегій. Дослідження базується на аналізі термінів різних тематичних груп: від базових понять та архітектури штучного інтелекту до метафоричних номінацій та складних багатокомпонентних конструкцій.

Виокремлено п'ять структурно-семантичних груп англійських неологізмів ШІ: базові поняття, вузькоспеціалізовані терміни, метафоричні терміни, багатокомпонентні неологізми та аббревіатури. Встановлено домінування калькування як основної перекладацької стратегії, значне застосування транскрипції, описового, метафоричного та гібридного перекладу. Проаналізовано чинники, які впливають на вибір перекладацької стратегії. Сформульовано принципи адаптації англійських неологізмів до норм української мови: системності, милозвучності, мотивованості, економії мовних засобів та прозорості семантики. Результати дослідження слугують формуванню узгодженої української терміносистеми штучного інтелекту та оптимізації перекладацьких практик у галузі.

Ключові слова: штучний інтелект, неологізм, термін, класифікація, переклад, машинний переклад, прикладна лінгвістика.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (далі ШІ) супроводжується появою численних неологізмів англійською мовою, що вимагає їхнього адекватного перекладу та інтеграції в українську термінологічну систему. Питання формування

україномовної термінології у сфері ШІ набуває особливої актуальності в контексті цифрової трансформації України та імплементації національної стратегії розвитку штучного інтелекту. Окрему увагу привертають виклики, пов'язані з машинним та автоматизованим перекладом

неологізмів, оскільки традиційні системи автоматичного перекладу часто неспроможні адекватно відтворити семантичні аспекти новітньої термінології ІІІ, що вимагає розробки спеціалізованих підходів та інструментів.

Згідно з Дорожньою картою [Дорожня карта 2023] та Білою книгою [Біла книга 2024] з регулювання сфери ІІІ в Україні, розробленими Міністерством цифрової трансформації України, формування єдиної термінології є невід'ємним складником сталого розвитку галузі. Відсутність уніфікованих підходів до перекладу неологізмів сфери ІІІ, особливо в умовах щораз більшої залежності від машинного перекладу, призводить до термінологічної невизначеності, що ускладнює як професійну комунікацію, так і впровадження відповідного регуляторного законодавства. Враховуючи широке використання систем автоматизованого перекладу у сфері технічної документації та наукових публікацій, постає необхідність розробки гібридних стратегій, що поєднують переваги машинного перекладу з експертним втручанням лінгвістів-термінологів. Відтак, академічна спільнота та фахівці галузі мають приділити особливу увагу розробці ефективних стратегій та принципів перекладу новітньої термінології з англійської мови українською, що забезпечить системність, консистентність та функціональність української терміносистеми ІІІ в епоху цифрової лінгвістики.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Комп'ютерна термінологія вирізняється тим, що через інтенсивне проникнення ІТ у повсякденне життя терміни швидко втрачають вузькопрофільний характер і переходять до загального вжитку. Водночас динаміка розвитку ІТ-галузі зумовлює появу численних лексичних одиниць, які створюють значні труднощі в процесі перекладу [Сіняговська]. Особливої уваги потребує аналіз специфіки перекладу неологізмів у сфері ІІІ, оскільки ця сфера демонструє найвищі темпи термінотворення та найбільшу складність семантичної структури новоутворених понять.

У низці досліджень наголошується на складності перекладу ІТ-термінології, зумовлених постійною появою неологізмів, аббревіатур і скорочень. Еквівалентний переклад визначається

як провідний метод відтворення термінів, оскільки термінологічні одиниці сприяють розумінню фахових текстів [Тищенко]. Водночас для науково-технічних текстів у сфері комп'ютерних технологій характерні інформативність, логічність, точність і насиченість спеціальною лексикою, що безперервно оновлюється відповідно до розвитку ІТ-галузі. У сфері штучного інтелекту ці характеристики набувають особливої виразності через міждисциплінарний характер галузі та її активне доповнення термінами з інших технологічних сфер.

Адекватна передача спеціалізованої ІТ-термінів вимагає не лише високої мовної компетенції, а й глибокого розуміння предметної галузі. Наголошується на неприпустимості буквального перекладу та необхідності врахування контекстуального значення й специфіки термінів [Сливка]. Для термінології штучного інтелекту це питання постає з особливою гостротою, оскільки багато понять ІІІ не мають усталених еквівалентів в українській мові та потребують створення нових термінів на основі детального аналізу семантичної структури англійських неологізмів.

Сучасні дослідження перекладу ІТ-термінології галузі програмування демонструють складність відтворення технічної лексики та необхідність комплексного підходу, що поєднує лінгвістичні методи з розумінням предметної галузі. Аналіз перекладацьких стратегій підтверджує домінування фонетико-графічних способів передачі термінів над семантичними еквівалентами, що відображає специфіку міжнародного характеру ІТ-дискурсу [Остапенко].

Значну увагу приділено класифікації основних перекладацьких стратегій, серед яких виокремлюють транскодування, калькування, описовий переклад та пошук семантичного еквівалента. Зазначається, що вибір способу перекладу залежить від структури терміна, його частоти вживання та рівня усталеності у професійному середовищі [Кальнік].

Дослідження структурних моделей багатокомпонентних термінів в ІТ-галузі виявляють домінування двокомпонентних конструкцій, серед яких моделі N+N та Adj+N. Водночас аналіз перекладацьких стратегій демонструє труднощі у відтворенні термінів з аббревіатурами, що потребує застосування методів

транслітерації та адаптації [Павельєва]. Термінологія ШІ характеризується високою частотністю багатокomпонентних термінологічних сполучень та складених неологізмів, що вимагає розробки спеціалізованих підходів до їхнього структурного аналізу та перекладу.

Попри значну кількість досліджень питань перекладу ІТ-термінології, аналіз стратегій та способів перекладу неологізмів у сфері ШІ є недостатньо висвітленим. Відсутність комплексного підходу до формування узгодженої української термінології ШІ та недостатня кількість рекомендацій щодо перекладу новітніх англomовних неологізмів зумовлюють актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження – визначити стратегії та способи перекладу неологізмів у сфері ШІ з англійської мови українською для формування узгодженої національної термінологічної системи. Для досягнення мети необхідно виконати низку завдань: здійснити класифікацію неологізмів у сфері ШІ за структурно-семантичними ознаками; визначити основні способи перекладу термінів-неологізмів з англійської мови українською; окреслити чинники, які впливають на вибір стратегії перекладу термінів сфери ШІ, та принципи адаптації англomовних неологізмів до норм української мови. Об'єктом дослідження є неологізми в англomовній термінології сфери ШІ, а предметом дослідження – стратегії та принципи їхнього перекладу українською мовою.

Матеріалом дослідження слугує «Словник основних термінів у сфері ШІ» [Словник 2024], розроблений Міністерством цифрової трансформації України спільно з Експертно-консультативним комітетом з питань розвитку сфери ШІ в Україні. У вступі до видання йдеться про те, що під час розробки словника використано фахову літературу й інституційні документи Організації Економічного Співробітництва та Розвитку, Ради Європи, а також Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз англomовних неологізмів у сфері ШІ дозволяє виокремити кілька структурно-семантичних груп, кожна з яких відображає певні способи терміноутворення та потребує специфічного підходу до перекладу.

Перша група включає терміни на позначення базових понять ШІ (*artificial intelligence,*

deep learning), архітектури ШІ (*neural network, model, algorithm*), технічних параметрів ШІ (*hyperparameter, embeddings*) та основних типів навчання ШІ (*supervised learning, reinforcement learning*). Ці терміни формують ядро терміносистеми ШІ, характеризуються високою частотою вживання, від них утворюються похідні терміни та словосполучення. Морфологічну структуру цих термінів переважно представлено простими та складними іменниками, а також двокомпонентними словосполученнями. Ці терміни походять з математики, кібернетики та комп'ютерних наук. Перекладацькі стратегії для цієї групи зосереджено на використанні калькування для складних термінів, збереженні міжнародної термінологічної єдності та адаптації до граматичної системи української мови.

Друга група охоплює вузькоспеціалізовані терміни, які позначають методи, алгоритми та технології ШІ. Тематична структуризація цієї групи включає автоматизовані методи навчання (*automated machine learning, fine tuning*), інженерні підходи до роботи з даними (*feature engineering, prompt engineering, data augmentation*), передові архітектурні рішення (*retrieval augmented generation, chain-of-thought, adversarial machine learning*) та прикладні галузі ШІ (*computer vision, natural language processing, biometric verification*). Ці неологізми відрізняються складністю структури (почасти це багатокomпонентні словосполучення) та вужчою сферою застосування. Вони активно входять до професійного дискурсу з появою нових технологічних рішень та наукових відкриттів у галузі ШІ. Перекладацькі виклики цієї групи потребують створення описових перекладів, збереження оригінальних абревіатур у дужках для забезпечення міжнародної сумісності та адаптації багатокomпонентних структур до норм української мови.

Третя група – це неологізми, що виникають на основі метафоричного переосмислення загальновживаних слів. Семантична специфіка цих термінів полягає у використанні образних асоціацій для номінації складних процесів та явищ у сфері ШІ, що робить їх лаконічними, але семантично ємними. Вони характеризуються високою образністю, спираючись на конкретні асоціації з повсякденним досвідом

людини. Тематично метафоричні терміни групуються навколо антропоморфних образів (*hallucination* для позначення несправжніх генерацій штучного інтелекту, *agent* для автономних програмних сутностей), метафор маніпуляцій і втручань (*data poisoning*, *scraping*, *deep fake*), просторових та об'єктних образів (*sandbox*, *context window*, *label*) та інтерактивних концепцій (*prompt* як інструкція для ШІ). Перекладацькі рішення для метафоричних термінів вимагають збереження метафоричної основи, пошуку функціональних еквівалентів у цільовій мові та врахування культурної специфіки метафоричних образів.

Четверта група включає складні багатокомпонентні неологізми, які описують інноваційні парадигми та підходи в ШІ. Структурно ці терміни формуються переважно за моделями «прикметник + іменник» або «іменник + іменник», де перший компонент виконує модифікаційну функцію щодо другого. Композиційність цих термінів виявлено в тому, що загальне значення складається із значень окремих компонентів, утворюючи модифікаційні відношення різних типів. Понятійна новизна таких термінів відображає найсучасніші концепції галузі, а системність виявлено у формуванні цілісних термінологічних парадигм. Тематична організація цієї групи охоплює характеристики моделей за розміром і можливостями (*large language model*, *generative artificial intelligence*), етичні та соціальні аспекти штучного інтелекту (*explainable AI*, *trustworthy AI*, *responsible AI*, *human-centric AI*), різні моделі взаємодії людини та ШІ (*human-in-the-loop*, *human-on-the-loop*, *human-out-of-the-loop*), проєктні підходи (*privacy by design*, *ethics by design*) та специфічні типи даних і процесів (*synthetic data*, *automated decision-making*). Перекладацькі стратегії для цієї групи зосереджено на збереженні композиційної структури оригіналу, адаптації атрибутивних конструкцій до норм української мови.

До п'ятої групи входять аббревіатури та акроніми, що відображають тенденцію до оптимізації професійної комунікації та уніфікації термінології в міжнародному науковому дискурсі. Ця група демонструє специфічну схильність до збереження оригінальної форми незалежно від мови використання. Структурно-семантичні особливості цих термінів полягають

у максимальній компресії інформації, інтернаціональному характері, дериваційному походженні від повних термінологічних одиниць. Тематична структуризація включає загально-вживані аббревіатури базових концептів (*AI*, *LLM*, *XAI*), позначення технологічних методів (*AutoML*, *RAG*, *CoT*, *NLP*) та метрики оцінювання систем (*TP*, *TN*, *FP*, *FN* для позначення різних типів правильних і помилкових результатів). Перекладацькі підходи до термінів цієї групи передбачають паралельне використання оригінальної аббревіатури та її повного розшифрування, створення відповідних українських аббревіатур та збереження міжнародних стандартів у науковій комунікації.

Аналіз структурно-семантичних груп англійських неологізмів у сфері ШІ демонструє складну систему терміноутворення, що відображає розвиток галузі. Кожна група характеризується специфічними механізмами номінації, структурними особливостями та функціональним призначенням, що зумовлює необхідність диференційованих перекладацьких стратегій.

Аналіз перекладацьких стратегій у словнику термінів у сфері ШІ [Словник 2024] виявив кілька основних способів відтворення неологізмів українською мовою. Калькування (дослівний переклад) є найпоширенішим способом і застосовується переважно для перекладу термінів першої, другої та четвертої груп. Наприклад, *deep learning* перекладається як *глибоке навчання*, *neural network* – як *нейронна мережа*, *computer vision* – як *комп'ютерний зір*. Цей спосіб забезпечує прозорість семантики та зберігає міжнародну впізнаваність термінів.

Транскодування (транслітерація/транскрипція) використовується для перекладу однокомпонентних термінів або компонентів складних термінів першої, третьої та п'ятої груп, особливо коли вони вже усталені в міжнародній термінології. Прикладами є *токен* від *token*, *бенчмарк* від *benchmark*, *агент* від *agent*, *ембединги* від *embeddings*. Цей спосіб сприяє інтернаціоналізації термінології, проте може викликати труднощі у сприйнятті для нефахівців.

Для неологізмів четвертої групи окрім калькування використовується також описовий переклад. Наприклад, термін *retrieval augmented generation* перекладено як *генерування, доповнене пошуком* – у перекладі збережено зміст:

процес генерації, який базується на попередньому пошуку релевантної інформації (*підхід, який поєднує можливості великих мовних моделей з механізмом пошуку та отримання інформації із зовнішніх джерел для генерування кінцевої відповіді*). Термін *privacy by design* перекладено з використанням калькування як *приватність за проєктуванням*, що розкриває ідею інтегрування принципів захисту приватності на етапі розробки системи (*вбудовування заходів із забезпечення поваги до приватного життя та технологій підвищення приватності безпосередньо під час проєктування систем ШІ*).

Метафоричний переклад застосовується переважно для неологізмів третьої групи. Він передбачає переосмислення образного складника терміна та пошук відповідного образу в українській мові. Наприклад, *hallucination* описує ситуацію, коли ШІ «вигадує» дані – наче бачить те, чого немає, як це буває в людей; *agent* перекладається як *агент* – автономна програма, яка асоціюється з особою, що має волю та цілі (*автономна сутність, яка аналізує своє середовище та вживає заходів для досягнення своїх цілей*). Переклад терміна *data poisoning* як *отруєння даних* відображає ідею навмисного спотворення, як у випадку отруєння людини (*тип атаки, за якої тренувальні дані змінюють з метою негативного впливу на модель машинного навчання, змушуючи її вивчати те, чого вона не повинна вивчати*). *Scraping* як *скреїпінг* метафорично позначає «здирання» даних з вебсторінок, як зшкрябування з поверхні (*процес автоматизованого збору даних з Інтернету за допомогою комп'ютерних програм*).

Гібридний переклад, який поєднує транслітерацію з калькуванням або описовим перекладом, також застосовується для відтворення термінів другої та четвертої груп. Наприклад, термін *prompt engineering* перекладено як *інженерія запитів* – використано калькування і водночас як *промпт-інженерія* – збережено *промпт* (транслітерація) разом зі словом *інженерія* (калькування). *Unsupervised learning* перекладено як *навчання без учителя* чи *навчання без нагляду* (описовий переклад), а також як *некероване навчання, неконтрольоване навчання* (калькування). Такий підхід дозволяє зберегти термінологічну точність за одночасної адаптації до норм української мови.

Окрему категорію неологізмів, які вимагають особливого підходу до перекладу (п'ята група), становлять такі скорочення та аббревіатури, як *AI* (*Artificial Intelligence*), *LLM* (*Large Language Model*), *TP* (*True Positive*), *NLP* (*Natural Language Processing*). Аналіз словника термінів в ШІ [Словник 2024] відображає два основні способи перекладу: збереження міжнародної аббревіатури з додаванням української розшифровки (наприклад, *НЛП – обробка природної мови*) або створення української аббревіатури на основі перекладених компонентів (*ШІ – штучний інтелект, ВММ – велика мовна модель*).

На вибір оптимальної стратегії перекладу термінів ШІ впливає низка лінгвальних та екстралінгвальних чинників. Ступінь інтернаціоналізації терміна є одним із визначальних факторів. Терміни, що вже функціонують як інтернаціональні в багатьох мовах (наприклад, *модель, токен, алгоритм*), зазвичай перекладаються через транслітерацію або транскрипцію. Це забезпечує єдність міжнародної наукової комунікації та полегшує пошук відповідної інформації в іншомовних джерелах.

Структурно-семантична складність терміна також впливає на вибір стратегії перекладу. Однокомпонентні терміни частіше перекладаються за допомогою транслітерації або пошуку прямого семантичного відповідника. Багатокомпонентні ж терміни вимагають комплексного підходу з урахуванням внутрішніх семантичних зв'язків між компонентами, в результаті чого застосовуються гібридні стратегії перекладу.

Наявність усталеної української термінології в суміжних галузях є важливим чинником уніфікації перекладу. Наприклад, терміни зі сфери ШІ, що мають спільні компоненти з термінами інформатики, математики, перекладаються з урахуванням уже наявних перекладацьких рішень у цих галузях. Наприклад, *parameter* – *параметр*. Це забезпечує системність та узгодженість міжгалузевої термінології.

Семантична прозорість та функціональність терміна в українській мові є основним чинником під час вибору стратегії перекладу. Перекладений термін має бути зрозумілим для цільової аудиторії, зручним у використанні та придатним для утворення похідних термінів.

Цей фактор особливо важливий під час перекладу аббревіатур, де буквальний переклад може призвести до втрати функціональності. Наприклад, *F1-Score – MIRA F1 (метрика, яка поєднує точність і повноту в одне значення шляхом обчислення їхнього гармонічного середнього)*.

На основі аналізу словника термінів у сфері ШІ [Словник 2024] та сучасних перекладознавчих досліджень можна сформулювати низку принципів адаптації англomовних неологізмів до норм української мови. Принцип системності передбачає узгодження нових термінів з уже наявною терміносистемою української мови. Це стосується як вибору способу перекладу (транслітерація, калькування тощо), так і морфологічного та словотвірного оформлення терміну.

Принцип милозвучності та відповідності нормам української мови вимагає адаптації запозичених термінів до фонетичної та граматичної системи української мови. Це включає правильне відмінювання запозичених іменників, узгодження прикметників, вибір доречних суфіксів для утворення похідних слів. Наприклад, термін *embeddings* адаптується як *ембединги* з відповідним закінченням множини іменника.

Принцип мотивованості перекладу передбачає обґрунтованість вибору перекладацького рішення з урахуванням семантики, етимології та функціонального навантаження терміна. Особливо це стосується метафоричних термінів, де важливо зберегти образність, одночасно забезпечивши точність передачі поняття. Наприклад, *sandbox – пісочниця (контрольоване ізольоване середовище для всіх етапів життєвого циклу систем ШІ, комп'ютерних програм або інших інформаційних систем без ризику для основної системи)*.

Принцип економії мовних засобів спонукає до створення лаконічних, але інформативних українських відповідників. Це особливо актуально для багатокомпонентних термінів, які в англійській мові часто формуються через поєднання іменників. В українській мові такі конструкції часто передаються за допомогою прикметниково-іменникових словосполучень або іменникових словосполучень з родовим відмінком. Наприклад, *AI system lifecycle* перекладається як *життєвий цикл системи ШІ*, що

є природнішим для української мови, ніж буквальне *ШІ система життєвий цикл*.

Принцип прозорості семантики орієнтує на створення термінів з чіткою внутрішньою формою, що дозволяє інтуїтивно зрозуміти значення терміна навіть без додаткових пояснень. Цей принцип часто реалізується через калькування або семантичний переклад. Наприклад, термін *machine learning* перекладається як *машинне навчання*, що дозволяє зрозуміти сутність терміна навіть нефахівцю.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що англomовні неологізми у сфері ШІ утворюють складну структурно-семантичну систему, яка відображає динаміку розвитку галузі та вимагає диференційованих підходів до перекладу українською мовою. Виокремлені п'ять основних груп неологізмів – базові поняття ШІ, вузькоспеціалізовані терміни, метафоричні терміни, багатокомпонентні неологізми та аббревіатури – демонструють різні способи термінотворення та потребують специфічних перекладацьких стратегій. Аналіз способів перекладу термінів у сфері ШІ засвідчив домінування калькування як основного способу відтворення термінологічних одиниць, що забезпечує семантичну прозорість та міжнародну впізнаваність термінів. Водночас широко застосовуються транскодування для інтернаціональних термінів, описовий переклад для складних концептів, метафоричний переклад для образних термінів та гібридні стратегії для багатокомпонентних конструкцій.

На вибір оптимальної перекладацької стратегії впливають лінгвальні та екстралінгвальні чинники, серед яких ступінь інтернаціоналізації терміна, структурно-семантична складність, наявність усталеної української термінології в суміжних галузях та семантична прозорість. Сформульовані принципи адаптації англomовних неологізмів – системності, милозвучності, мотивованості, економії мовних засобів та прозорості семантики – створюють теоретичну основу для формування узгодженої національної терміносистеми ШІ. Перспективою подальших досліджень є проведення корпусного аналізу функціонування неологізмів ШІ у фахових текстах з метою визначення ступеня їхнього засвоєння та варіативності використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла книга з регулювання сфери ШІ в Україні. *Міністерство цифрової трансформації України*. 2024. URL: <https://surli.cc/muwnje>
2. Дорожня карта з регулювання сфери ШІ в Україні. *Міністерство цифрової трансформації України*. 2023. URL: <https://surl.lu/mkizof>
3. Кальнік О. П., Воробйова О. С., Симоненко А. В., Олешко М. В. Термінологічні проблеми перекладу наукових текстів у сфері ІТ технологій. *Молодий вчений*. 2019. № 5.1 (69.1). С. 187–190. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/5946>
4. Остапенко С. А., Сєверський М. А. Особливості відтворення ІТ-термінології в процесі перекладу. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2023. Вип. 26. Ч. 4. С. 34–40. URL: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2023-26-04-078>
5. Павельєва А. К., Лобко І. О., Сотніченко І. В. Способи перекладу термінів-словосполучень у галузі інформаційних технологій. *Імідж сучасного педагога*. 2023. С. 58–63. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-3\(198\)-58-63](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-3(198)-58-63)
6. Сіняговська І. Ю., Крижовська В. Ю. Структурні особливості та функціонування комп'ютерних термінів у сфері інформаційних технологій. *Інтелект. Особистість. Цивілізація*. 2023. Вип. 1 (20). С. 49–55. URL: <https://doi.org/10.33274/2079-4835-2020-20-1-49-55>
7. Сливка Л. З. Особливості перекладу науково-технічної термінології з англійської мови на українську. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 27. Том 3. С. 144–149. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.3.27>
8. Тищенко О. В., Юхимець С. Ю., Фоміна К. Є. Особливості перекладу українськомовної науково-технічної літератури галузі комп'ютерних технологій англійською мовою: лексичний аспект. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2018. № 26. С. 121–132. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2018/26/pv26-121-133.pdf>

ДЖЕРЕЛА

9. Словник термінів у сфері штучного інтелекту. *Міністерство цифрової трансформації України*. 2024. URL: <https://surli.cc/yxmfcf>

REFERENCES

1. Bila knyha z rehuliuвання sfery ShI v Ukraini. (2024). [White Paper on AI Regulation in Ukraine]. *Ministerstvo tsyvrovoi transformatsii Ukrainy* [Ministry of Digital Transformation of Ukraine]. URL: <https://surli.cc/muwnje> [in Ukrainian].
2. Dorozhnia karta z rehuliuвання sfery ShI v Ukraini. (2023). [Roadmap for regulating the field of AI in Ukraine]. *Ministerstvo tsyvrovoi transformatsii Ukrainy* [Ministry of Digital Transformation of Ukraine]. URL: <https://surl.lu/mkizof> [in Ukrainian].
3. Kalnik, O. P., Vorobiova, O. S., Symonenko, A. V., Oleshko, M. V. (2019). Terminologichni problemy perekladu naukovykh tekstiv u sferi IT tekhnolohii [Terminological problems of rendering scientific texts in the field of IT technologies]. *Molodyi vchenyi* [Young scientist], 5.1 (69.1), 187–190. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/5946> [in Ukrainian].
4. Ostapenko, S. A., Sievierskyi, M. A. (2023). Osoblyvosti vidtvorennia IT terminolohii v protsesi perekladu [Peculiarities of IT terminology tendering in the translation process]. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, 26, 34–40. URL: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2023-26-04-078> [in Ukrainian].
5. Pavelieva, A. K., Lobko, I. O., Sotnichenko, I. V. (2023). Sposoby perekladu terminiv-slovespoluchen u haluzi informatsiinykh tekhnolohii. Imidzh suchasnoho pedahoha [Ways to translate terms and phrases in the field of information technology], *Imidzh suchasnoho pedahoha* [Modern Teacher Image], 58–63. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-3\(198\)-58-63](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-3(198)-58-63) [in Ukrainian].
6. Siniahovska, I. Yu., Kryzhovska, V. Yu. (2023). Strukturni osoblyvosti ta funktsionuvannia kompiuternykh terminiv u sferi informatsiinykh tekhnolohii [Structural features and functioning of computer terms in information technology]. *Intelekt. Osobystist. Tsyvilizatsiia* [Intelligence. Personality. Civilization], 1 (20), 49–55. URL: <https://doi.org/10.33274/2079-4835-2020-20-1-49-55> [in Ukrainian].
7. Slyvka, L. Z. (2022). Osoblyvosti perekladu naukovo-tekhnichnoi terminolohii z anhliiskoi movy na ukrainsku [Features of the translation of scientific and technical terminology from English into Ukrainian]. *Zakarpatski filolohichni studii* [Transcarpathian Philological Studies], 3. 144–149. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.3.27> [in Ukrainian].
8. Tyshchenko, O. V., Yukhymets, S. Yu., Fomina, K. Ye. (2018). Osoblyvosti perekladu ukrainskomovnoi naukovo-tekhnichnoi literatury haluzi kompiuternykh tekhnolohii anhliiskoiu movoiu: leksychnyi aspekt [Peculiarities of translating Ukrainian-language scientific and technical literature in the field of computer technologies into English: lexical aspect]. *Naukovyi visnyk PNPu im. K. D. Ushynskoho* [Scientific Bulletin of the K. D. Ushinsky Polytechnic University], 26, 121–132. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2018/26/pv26-121-133.pdf> [in Ukrainian].

SOURCES

9. Slovník terminiv u sferi štuchnoho intelektu. 2024. [Glossary of terms in the field of artificial intelligence]. *Ministerstvo tsyfrovoy transformatsii Ukrainy* [Ministry of Digital Transformation of Ukraine]. URL: <https://surli.cc/yxmfc>

I. M. KALYNOVSKA

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Acting Head of the Department of Applied Linguistics,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: kalynovska@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3406-1456>*

O. O. KARPINA

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Applied Linguistics,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: karpina@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9520-074X>*

O. O. ROHACH

*Candidate of Philological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Applied Linguistics,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: oksanarog@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5304-0837>*

ARTIFICIAL INTELLIGENCE NEOLOGISMS: STRATEGIES AND METHODS OF TRANSLATION FROM ENGLISH TO UKRAINIAN

The development of artificial intelligence technologies is accompanied by the emergence of numerous English-language neologisms that require adequate translation and integration into the Ukrainian terminological system. The lack of unified approaches to the translation of AI neologisms, especially in the context of increasing dependence on machine and automated translation, leads to terminological uncertainty and complicates professional communication.

The article investigates the strategies and principles of translating English-language neologisms in the field of artificial intelligence into Ukrainian in order to form a coordinated national terminological system. Based on the material of the “Dictionary of Basic Terms in the Field of AI”, developed by the Ministry of Digital Transformation of Ukraine, structural and semantic classification of neologisms is carried out, the main methods of their translation are determined, and the factors that influence the choice of translation strategies are outlined. The study is based on the analysis of terms of various thematic groups, from basic concepts and architecture of artificial intelligence to metaphorical nominations and complex multi-component constructions.

Five structural and semantic groups of English-language AI neologisms are distinguished: basic concepts, highly specialized terms, metaphorical terms, multi-component neologisms and abbreviations. The dominance of tracing as the main translation strategy and significant use of transcoding, descriptive, metaphorical and hybrid translation is established. The factors influencing the choice of translation strategy are analysed. The principles of adapting English-language neologisms to the norms of the Ukrainian language are formed: systematicity, melodiousness, motivation, economy of linguistic means and transparency of semantics. The results of the study serve to form a coordinated Ukrainian terminological system of artificial intelligence and optimize translation practices in the field.

Key words: artificial intelligence, neologism, term, classification, translation, machine translation, applied linguistics.